

XX. A PÉNZMOSÁS ELLENI KÜZDELEM MAGYARORSZÁGI BÜNTETŐJOGI ESZKÖZRENDSZERÉNEK KIALAKULÁSA, VÁLTOZÁSAI ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

SCHUBAUER LÁSZLÓ

- XX.1. Szabályozástörténet
 - XX.1.1. Bevezető
 - XX.1.2. A pénzmosás mint járulékos bűncselekmény megjelenése
 - XX.1.3. A büntetőjogi szabályozás szemléletváltása
- XX.2. A hatályos szabályozás bemutatása
 - XX.2.1. A szabályozás általános jellemzői
 - XX.2.2. A pénzmosás tényállásának elemzése
 - XX.2.3. A pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása
- XX.3. A hatályos szabályozás elemzése és értékelése
- XX.4. De lege ferenda javaslatok a szabályozás továbbfejlesztésére
- XX.5. Felhasznált irodalom

XX.1. SZABÁLYOZÁSTÖRTÉNET

XX.1.1. BEVEZETŐ

Magyarország az 1990-es évek elején lezajlott politikai és gazdasági rendszerváltás következtében piacgazdaságú országgá vált, és szinte a rendszerváltás pillanatában nyilvánította szándékát az euroatlanti együttműködés szervezeteihez, így a NATO-hoz és az Európai Unióhoz való csatlakozásra. Az új külpolitikai orientáció megkövetelte e közösségek értékrendjének elfogadását, és a részvételt a nemzetközi együttműködés különböző formáiban, amelyek a környezetvédelemtől a bűnözés elleni küzdelemig számos területen kerestek megoldásokat a fejlett államokat érintő problémákra.

A nemzetközi közösség számára már az 1980-as évektől egyre nagyobb gondot jelentett a szervezett bűnözéssel szembeni eredményes fellépés. Korán megszületett a felismerés, hogy a küzdelem egyik fontos eszköze lehet e bűnözési formák pénzügyi forrásainak kikapasztása, a bűncselekményekből származó vagyoni javak nemzetközi áramlásának megakadályozásával.

Korona Lajos megállapítása szerint: „A pénzmosással kapcsolatos nemzetközi jogalkotási folyamat kezdete a nyolcvanas évekre tehető. Az Európa Tanács Minisztereinek

Bizottsága 1980 júniusában fogadta el a bűncselekményekből származó pénz külföldre szállításának és biztonságba helyezésének megakadályozására vonatkozó ajánlását; a dokumentum javasolta a tagállamoknak, hogy szervezzék meg a bizonyos összegű készpénzügyleteket, vagy bankközi forgalmat lebonyolító pénzügyi intézeti ügyfelek azonosítását [...] Javasolták továbbá a feltehetően bűncselekmény elkövetéséből származó gyanús bankjegykészletek visszatartását, valamint a nemzetközi együttműködés lehetőségeinek a megteremtését.”¹

A pénzmosás visszaszorítására irányuló közös gondolkodás különböző fórumokon – az Egyesült Nemzetek Szervezetének égisze alatt, az Európai Unióban, a legfejlettebb országokat tömörítő G7 szervezet keretében – egymással párhuzamosan folyt, és szinte egy időben születtek meg azok az első dokumentumok, amelyek a pénzmosás elleni küzdelem jogi, technikai és szervezeti kereteit megteremtették. 1988. december 20-án, Bécsben 67 ország írta alá az ENSZ keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni egyezményt, amely *Bécsi Konvenció* néven vált ismertté.² Ez az első nemzetközi szerződés, amely meghatározta a pénzmosás fogalmát, és a részes államok számára kötelezettséget keletkeztetett a kábítószer-kereskedelemmel összefüggésben elkövetett pénzmosás üldözésére.

Ezzel egy időben, 1988 decemberében jelent meg a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (BCBS) iránymutatása (Bázeli Nyilatkozat), amelyben a pénzügyi intézetek számára tett közzé ajánlásokat a pénzmosás megelőzése érdekében követendő eljárásokról.³

A pénzmosás elleni küzdelem szervezetrendszerének kialakításában fontos lépésnek számított a Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force on Money Laundering; FATF) létrehozása, amelyről a legfejlettebb országokat tömörítő G7 szervezet 1989-ben, Párizsban tartott találkozóján határoztak a résztvevők. Ez a szervezet a pénzmosás elleni küzdelem nemzetközi koordinációját volt hivatott biztosítani.⁴

A folyamat részeként 1990. november 8-án az Európa Tanács tagállamai aláírták a pénzmosás megakadályozásáról és a bűncselekményekből származó termékek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló nemzetközi egyezményt.⁵

A nemzetközi közösség tehát az 1990-es évek elejére kialakította azt a jogi és szervezeti rendszert, amelynek segítségével az együttműködéshez csatlakozó államok hasonló módon léphettek fel a pénzmosás elleni küzdelemben, bezárva ezzel a kiskaput, amelyen keresztül a nemzetközi bűnözői csoportok mindig a számukra büntetlenséget vagy legkedvezőbb elbírálást biztosító országokba költöztethették át „pénzmosódájukat”.

Magyarország a piacgazdaságra áttérés időszakában, mint a piaci viszonyok jogi szabályozásában fejletlen, ugyanakkor állandó tőkehiánnyal küszködő ország, lehetséges célponttá vált a nemzetközi bűnözői körök számára. A gazdasági szerkezet korszerűsítéséhez jelentős külföldi tőke bevonására volt szükség, és ezt a tőkeéhséget a

¹ KORONA (1999) 293. o.

² GÁL (2004) 37. o.

³ Prevention of Criminal use of the Banking System for the Purpose of Money-Laundering. December 1988. <http://www.bis.org/publ/bcbsc137.pdf>

⁴ TÓTH (2000) 305. o.

⁵ Uo. 306. o.

világ minden tájáról érkező – illegálisan megtermelt jövedelmeiket legalizálni kívánó – bűnszervezetek is csillapították.

A nemzetközi közösség részéről Magyarországgal szemben határozott igény fogalmazódott meg a pénzmosás elleni küzdelemben alkalmazott nemzetközi eszközök és eljárások átvételére. Nyilvánvalóvá vált, hogy az integrálódás feltétele a pénzmosás elleni küzdelem területén az Európai Unió és más nemzetközi szervezetek által megfogalmazott elvárások teljesítése is.

Magyarország kettős nyomás alá került, a gazdaság szereplői oldaláról folyamatos igény mutatkozott a mind nagyobb mértékű külföldi tőkebevonásra, a másik oldalról a taggá válással megcélzott nemzetközi közösség részéről ugyanilyen határozott igény fogalmazódott meg a pénzmosás elleni küzdelemben alkalmazott nemzetközi standardok átvételére és hatékony együttműködésre a pénzmosásellenes nemzetközi szervezetekkel.

Olyan megoldást kellett tehát találni a pénzmosás elleni küzdelemben, amely teljesíti a nemzetközi közösség elvárásait, miközben Magyarország „tőkevonzó képessége” sem csorbul.

XX.1.2. A PÉNZMOSÁS MINT JÁRULÉKOS BŰNCSELEKMÉNY MEGJELENÉSE

A pénzmosás törvényi tényállását a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi Btk. 1994. IX. törvénnyel történt módosítása teremtette meg.⁶ A pénzmosás bűncselekménnyé nyilvánítását a kábítószerrel visszaélésből származó anyagi javak tekintetében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni *Bécsi Egyezményhez* történő magyar csatlakozással vállalt nemzetközi jogi kötelezettség indokolta, mint ezt a törvénymódosítás miniszteri indokolása megfogalmazta.⁷

*Az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt egyezmény*⁸ 3. cikk 1. bekezdése kimondta:

1. Minden Fél meghozza azokat az intézkedéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy belső joga szerint, amennyiben azokat szándékosan követik el, bűncselekménnyé nyilvánítsa: [...]

b) (i) Javak konverzióját vagy átutalását, annak tudatában, hogy a javak az e bekezdés a) pontjában megállapított valamely bűncselekményből vagy bűncselekményekből, vagy olyan bűncselekményben vagy bűncselekményekben való részvételtől származnak, melyek célja az ilyen javak jogellenes eredetének vagy az eredeti bűncselekménynek leplezése vagy álcázása,

(ii) javak valódi természetének, forrásának, helyének, a felettük való rendelkezésnek, mozgásuknak, a javak tulajdonlásának és a tulajdonláshoz kapcsolódó jogoknak eltitkolását és leplezését, annak tudatában, hogy a javak az e bekezdés a) pontjában

⁶ 1978. évi Btk. 303. §

⁷ Az 1994. évi IX. tv. miniszteri indokolása.

⁸ Kihirdette az 1998. évi L. törvény.

megállapított valamely bűncselekményből vagy bűncselekményekből, vagy ilyen bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetésében való részvételből származnak.

c) Alkotmányos elveinek és jogrendje alapelveinek fenntartásával

(i) javak megszerzését, birtoklását vagy használatát, annak tudatában, hogy a javak az e bekezdés a) pontjában megállapított valamely bűncselekményből vagy bűncselekményekből, vagy ilyen bűncselekmény vagy bűncselekmények elkövetésében való részvételből származnak,

(iii) mások bármilyen módon történő nyilvános felbujtását az e cikk által megállapított bármely bűncselekmény elkövetésére avagy kábítószer vagy pszichotróp anyagok jogellenes használatára,

(iv) az e cikkben megállapított bármely bűncselekmény elkövetésére irányuló bűnszervezet létrehozását, az ilyen bűncselekményben való részvételt, függetlenül attól, hogy azt bűnszervezet keretében vagy azon kívül követik el, vagy a cselekmény felbujtásnak vagy bűnszegélynek minősül [...].

3. A tudattartalom, a szándék vagy a célzat, mint az e cikk 1. bekezdése szerinti valamely bűncselekmény szükséges tényállási eleme, az objektív ténybeli körülményekből kikövetkeztethető.

A pénzmosás bűncselekménytartalmának meghatározását befolyásolta az Európai Unió Tanácsa által 1991-ben elfogadott I. Pénzmosási Irányelv⁹ is, amely javasolta, hogy a tagállamok saját jogalkotásukban terjesszék ki az irányelv hatályát a kábítószer-kereskedelmen túl más bűnözői tevékenységekből származó jövedelmekre is.

Az 1978. évi Btk. 303. §-a megfogalmazásakor a jogalkotó az illegálisan szerzett jövedelem tisztára mosásának tilalmát – összhangban az I. Pénzmosási Irányelvvel – kiterjesztette a fegyvercsempészéssel és a terrorizmussal összefüggésben elkövetett bűncselekmények folytán keletkezett anyagi javakra is.

Az 1978. évi Btk. a pénzmosást olyan bűncselekményként fogalmazta meg, amely csak más által elkövetett „alpbűncselekményhez” kapcsolódhatott. A törvény a pénzmosás szempontjából ún. alpbűncselekménynek tekintett minden ötévi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendő bűncselekményt, valamint néhány – a törvényben külön felsorolt – enyhébb büntetési tételű cselekményt is.

Az 1978. évi Btk. 303. § (1) és (2) bekezdéseiben meghatározott elkövetési magatartások köre igyekezett követni az I. Pénzmosási Direktívában, valamint a Bécsi Egyezményben pénzmosási cselekményként megfogalmazott elkövetési magatartási kört, de egyes megfogalmazásaiban eltért attól:

– Az 1978. évi Btk. szerint a bűncselekményből származó vagyontárgy átruházása vagy cseréje esetén az elkövetőnek tisztában kellett lennie az anyagi javak eredetével, de a törvény nem kívánta meg a vagyontárgy jogellenes származásának leplezésére irányuló, vagy az alapcselekmény elkövetőjének a jogi következmények alóli

⁹ Az Európai Unió Tanácsának irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről (91/308/EGK). *EK HLL 166, 28/06/1991 0077-0083.*

kibújását segítő célzat fennállását, amely körülmény a büntetőeljárásban nehezen bizonyítható.

- A magyar törvény önálló magatartásként fogalmazta meg a dolog megőrzését, kezelését, értékesítését, valamint a dologgal vagy a dolog ellenértékével pénzügyi vagy bankművelet végzését. E magatartások büntetendővé nyilvánítása túlteljesítette a nemzetközi közösség elvárásait.

A törvény ugyanakkor nem teljesítette azt az ajánlást, hogy a pénzmosás elkövetésére szövetkezést, az elkövetés támogatását, elősegítését, pártolását és ajánlását is büntetendővé kell nyilvánítani.

Ugyancsak figyelmen kívül hagyta a magyar jogi szabályozás annak az értelmező szabálynak az átvételére irányuló ajánlást, amely szerint a cselekmények alkotórészeként megkívánt ismeretre, szándékra vagy célzatra az objektív ténybeli körülményekből lehet következtetni.

Az 1978. évi Btk. a pénzmosás megelőzése érdekében a pénzmosás bejelentésének elmulasztását is bűncselekménnyé nyilvánította, azaz bűncselekmény valósult meg, ha a pénzügyi területen dolgozó személy – a külön törvényben előírt – gyanús ügyletekkel kapcsolatos bejelentési kötelezettségének nem tett eleget. A bejelentés szándékos és gondatlan elmulasztása egyaránt bűncselekménynek minősült.

Az 1978. évi Btk. 1994. évi kiegészítése tehát kialakította a magyar büntetőjogban a pénzmosás elleni küzdelem büntetőjogi eszközrendszerének mindmáig létező két alappilléret, büntetendővé nyilvánította a pénzmosást, továbbá a gyanús ügyletek bejelentésének elmulasztását bűncselekményként megfogalmazva a pénzmosási tevékenység számára igyekezett „ellenséges környezetet” teremteni.

Az 1978. évi Btk. pénzmosással kapcsolatos szabályozásának lényeges átalakítására 2001 decemberéig – az időközben történt négy kisebb módosítás ellenére – nem került sor. Csupán annyit érdemes megjegyezni, hogy az 1999. évi módosítás az „alapbűncselekmények” körét kiterjesztette, így – más által elkövetett – bármely szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekményből származó anyagi javak „legalizálása” pénzmosásnak minősült. Ez a törvényi rendelkezés messze túlhaladta az „alapcselekmények” körének meghatározásával kapcsolatos nemzetközi ajánlásokban megfogalmazott igényeket.

A pénzmosás bűncselekmény fejlődésének első szakaszát az 1978. évi Btk.-t is módosító, a *terrorizmus elleni közdelemről, a pénzmosás megakadályozásáról szóló rendelkezések szigorításáról, valamint az egyes korlátozó intézkedések elrendeléséről szóló 2001. évi LXXXIII. törvény* zárta le, amely azonban elsősorban a pénzmosás elleni fellépés büntetőjogon kívüli, egyéb jogi eszközeit szigorította. E törvény megalkotására egyértelműen a nemzetközi közösség nyomására került sor, miután Magyarország 2001 júniusában felkerült a Pénzügyi Akciócsoport (FATF) által vezetett nem együttműködő országok és területek¹⁰ listájára (NEOT), mert a nemzetközi szervezet többszöri jelzése ellenére Magyarország vonakodott teljesíteni egyes ajánlásokat.

¹⁰ Non-Cooperative Countries and Territories (NCCT)

Mint *Dusik Sándor* megállapította¹¹, „a vonatkozó pénzmosásellenes joganyag kifejezetten nem írja elő az ügyfelek személyazonosságának megállapítását az üzleti jogviszony létesítésekor, vagy a haszonélvező tulajdonosok személyazonosságának megállapítását. Ezen túlmenően a joganyag nem terjeszti ki a személyazonosság megállapításával kapcsolatos követelményt az olyan kapcsolt tranzakciókra, amelyek – együttvéve – meghaladnák a kikötött küszöbvel kapcsolatos követelményt, csak akkor, ha pénzmosás gyanúja merül fel. Maga a küszöbvel kapcsolatos követelmény csak a készpénzzel járó tranzakciókra korlátozódik.”¹²

A „NEOT-listára” kerülés a presztízsveszteségen felül jelentős gazdasági-pénzügyi hátrányokkal is járt, így Magyarország számára fontos volt gyorsan teljesíteni a nemzetközi közösség által megfogalmazott elvárásokat. Ezt a sietséget erősítette a 2001. szeptember 11-i terrortámadás nyomán a pénzmosásellenes szabályok szigorítására, egységesítésére irányuló nemzetközi nyomás, amelynek célja a nemzetközi terrorizmus finanszírozási alapját is jelentő pénzmosás elleni hatékonyabb fellépés megteremtése volt.

A nemzetközi elvárások teljesítése érdekében megalkotott *2001. évi LXXXIII.* törvény jelentősen szigorította a pénzügyi jogi és polgári jogi szabályokat, például megszüntette a bemutatóra szóló (anonim) bankbetéteket, és a nyilvános kibocsátású értékpapírok anonimitását is. Ugyanakkor a törvénynek az 1978. évi Btk.-t módosító szabályai tartalmilag enyhítést jelentettek, mert az alaphülyceleményből származó dologgal kapcsolatosan a hatóság részére a 303. § (1) bekezdés b) pontja szerinti *hamis adatszolgáltatást* – a módosítás következtében – nem bármely hatósággal szemben, csupán a pénzügyi szolgáltató (bank, biztosító stb.), vagy a vámhatóság részére adott hamis tájékoztatással lehetett elkövetni. Ez a rendelkezés a korábbi szabályozáshoz képest szűkítette a pénzmosásként büntetendő magatartások körét.

XX.1.3. A BÜNTETŐJOGI SZABÁLYOZÁS SZEMLELETVÁLTÁSA

A magyar jogalkotás rendjében addig példátlan módon – három héttel a pénzmosás elleni küzdelem szigorítását biztosító *2001. évi LXXXIII. törvény* elfogadása után – a magyar parlament újra módosította az 1978. évi Btk. pénzmosással kapcsolatos rendelkezéseit, és a *2001. évi CXXI. törvény* megalkotásával alapjaiban változtatta meg a tényállásra vonatkozó büntetőjogi szabályozást.

A legfontosabb változás, hogy a törvénymódosítás büntetni rendelte a *saját* bűncselekménnyel szerzett pénz tisztára mosását is, tehát ez időponttól nem csupán a más által elkövetett alapcselekményhez kapcsolódó pénzmosás minősült bűncselekménynek.

A bűncselekmény járulékos jellegének megszüntetésén túl, a törvénymódosítás több mint tízéves késéssel a magyar jog részévé tette az I. Pénzmosási Direktívának a pénzmosás elkövetésére vonatkozó társulás vagy szövetkezés büntetendővé nyilvánítására vonatkozó ajánlását, ezért az elkövetési magatartások körébe bekerült a pénz-

¹¹ DUSIK (2000) 116. o.

¹² Ebből az idézetből kiviláglik, hogy sokkal mélyebb kifogások fogalmazódtak meg a nemzetközi szervezetek részéről hazánkkal szemben, mint a sajtóban kommunikált ok, a bemutatóra szóló lakossági takarékbetétek anonimitásának megszüntetésével kapcsolatos késlekedés.

mosás elkövetésében megállapodás. További újdonság, hogy összhangban a nemzetközi ajánlásokkal, a törvény módosítása az idegen pénz tisztára mosásának gondatlan alakzatát is büntetni rendelte.

E szigorító rendelkezés hatását jelentősen rontotta, hogy a törvényt módosítás szűkítette a pénzmosásnak minősülő magatartások körét, az illegális javaknak csak a gazdasági tevékenység során történő felhasználását vagy a pénzügyi intézményrendszer segítségével történő „legalizálását” tekintette pénzmosásnak, számos korábban tilalmazott elkövetési magatartás büntetendőségét (például az illegális anyagi javak megszerzését vagy felhasználását) dogmatikai okból feleslegesnek ítélve, megszüntette. Szintén problémát jelentett az a változtatás is, amely a gyanús ügyletek bejelentésére vonatkozó kötelezettség megszegésének büntetendőségét csak a pénzügyi szolgáltató szervezetek alkalmazottaira korlátozta.¹³

Külön érdekessége a 2001. évi CXXI. törvény megalkotásának, hogy a magyar parlament döntésével egy napon fogadta el az Európai Parlament és Tanács a 2001/97/EK irányelvet (továbbiakban: II. Pénzmosási Irányelv) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 91/308. EGK tanácsi irányelv módosításáról.¹⁴ Az uniós irányelv előkészítéséről és tervezett tartalmáról a magyar kormányzat nyilvánvalóan tudott, a Btk.-módosítás megalkotásakor mégis figyelmen kívül hagyta.

Az Európai Unió szervei által megalkotott II. Pénzmosási Irányelv jelentősen bővítette azon gazdasági szereplők körét, amelyekre nézve különböző kötelezettségeket (ügyfél-azonosítási, gyanús ügyletek jelzésére vonatkozó, illetve adatszolgáltatási kötelezettséget stb.) állapított meg. A kötelezettek körébe bekerültek az ingatlanforgalmazók, könyvvizsgálók, könyvelők és adótanácsadók, a közjegyzők és más független jogi szakemberek, a drágakövekkel, nemesfémekkel és művészeti alkotásokkal kereskedelmi tevékenységet folytatók, valamint meghatározott értékhatár¹⁵ feletti készpénzügyletet lebonyolító személyek is.

A II. Pénzmosási Irányelv rendelkezései tehát azon a napon bővítették a pénzmosás gyanús ügyletek bejelentésére kötelezett személyek körét, amikor a magyar büntetőtörvény éppen ellentétes hatású változást hozott, így nem csoda, hogy a nemzetközi szervezetek szinte azonnal megfogalmazták kritikáikat a törvényt módosítással kapcsolatban. A hibákat az 1978. évi Btk.-t ismételten módosító, *a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény* részben megszüntette, miután újból kiterjesztette a gyanús ügyletek bejelentésére kötelezett személyek körét.

A Nemzetközi Valutaalap/Világbank/Moneyval Magyarországgal kapcsolatos 2005. évi vizsgálata kifogásolta, hogy a pénzmosás tényállásban nincsenek benne (a 2001. évi CXXI. tv. megalkotásakor a tényállásból kikerültek) azok az elkövetési magatartások, amelyeket akár az EU I. és II. Pénzmosási Irányelve, akár a Bécsi Egyezmény, akár a Strasbourg-i Egyezmény¹⁶ mint tipikus pénzmosási magatartásokat rögzített.

¹³ BARABÁS (2003) 131–143. o.; BARABÁS – MOLNÁR (2000) 184–205. o.

¹⁴ EK H LL 344, 28/12/2001, 0076–0082

¹⁵ Tizenötezer euró értéket meghaladó készpénzforgalom esetén.

¹⁶ A pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt egyezmény. Kihirdetéséről hazánkban a 2000. évi CI. törvény rendelkezett.

A pénzmosás bűncselekményi tényállását újra módosító *2007. évi XXVII. törvény* megalkotására egyrészt a nemzetközi pénzmosás elleni szervezetek 2005. évi vizsgálatai alapján megfogalmazott ajánlások teljesítése érdekében került sor, másrészt az Európai Unió szervei által 2005. október 26-án elfogadott III. Pénzmosási Direktíva¹⁷ előírásainak történő megfelelést szolgálta.

Mint *Jacsó Judit* megállapítja¹⁸, „a pénzmosás elleni fellépés területén nagy jelentőségük van az úgynevezett *softlaw* szabályoknak¹⁹. Egyrészt a gyakran évekig elhúzódó ratifikációs eljárások megkerülésével a politikai nyomásgyakorlás eszköztára szolgálhatja leginkább az egységes fellépés elérését, másrészt a jogi kötő erővel nem bíró szabályok iránymutatásként szolgálnak a kötelező erővel bíró dokumentumok megalkotásánál is.”

A 2007. évi XXVII. törvény tehát alapvetően a korábbi jogalkotási ügyetlenkedések javítását végezte el, amikor ismételten a tényállás részévé tette a pénzmosás számos lehetséges elkövetési magatartását, kis részében pedig biztosította a megfelelést az EU III. Pénzmosási Irányelve rendelkezéseinek.

Mint a törvény miniszteri indokolása megállapítja: „a törvényt módosítás ügy illeszti be a 2001. évi CXXI. törvénnyel történt módosításkor elhagyott elkövetési magatartásokat, hogy azok teljes körűen lefedjék az Egyezményben meghatározott cselekményeket, de igazodjanak a hazai jogi nyelvhez, és felesleges ismétléseket, átfedéseket se tartalmazzanak”²⁰.

A hatályos büntető törvénykönyv megalkotásáig a pénzmosás törvényi tényállásának több kisebb, technikai jellegű módosítása történt, így *az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2007. évi CLXII. törvény* pontosította a minősített esetet, *a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról rendelkező 2009. évi LXXX. törvény* pedig módosította a pénzmosásért kiszabható büntetés mértékét.

XX.2. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS BEMUTATÁSA

XX.2.1. A SZABÁLYOZÁS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

A pénzmosás elleni küzdelem büntetőjogi eszközrendszerében a Btk. létrehozása nem hozott minőségi változást. A törvény miniszteri indokolása hivatkozik rá, hogy a Btk. pénzmosásra vonatkozó tényállását a törvény az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án

¹⁷ A pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex:32005L0060>

¹⁸ Jacsó (2009) 222. o.

¹⁹ Jacsó ilyen *softlaw* szabályokon a nemzetközi pénzmosásellenes szervezetek ajánlásait, vizsgálati megállapításait érti.

²⁰ Lásd a 2007. évi XXVII. tv. miniszteri indokolását.

kelt egyezménye²¹ 9. cikkének rendelkezései szem előtt tartásával alakította át, de figyelembe vette a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt egyezmény 3. cikkének és az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Palermói Egyezmény²² 6. cikkének rendelkezéseit is.²³

A Btk. megtartotta a pénzmosás elleni küzdelem két alappillérét, a pénzmosás törvényi tényállását, valamint a pénzmosás bejelentésének elmulasztását szankcionáló törvényi tényállást.

XX.2.2. A PÉNZMOSÁS TÉNYÁLLÁSÁNAK ELEMZÉSE

A bűncselekménnyel védett jogi tárgy továbbra is a bűncselekményből származó dolgok – elsősorban pénz – pénzügyi és tőkepiaci rendszeren keresztül, vagy egyéb gazdasági tevékenység keretében történő tisztára mosásának megakadályozásához, a pénzügyi rendszer tiszta működésének megőrzéséhez fűződő társadalmi érdek. Számos szerző a bűncselekmény elsődleges jogi tárgyaként a szervezett bűnözés elleni küzdelmet jelöli meg, álláspontom szerint azonban a jogalkotó a tényállásnak a gazdasági bűncselekmények körébe helyezésével másként határozta meg az általa elsődlegesen védeni kívánt társadalmi viszonyt.

A bűncselekmény elkövetési tárgya a Btk. 399. § (1) és (2) bekezdéseiben szabályozott cselekménynél a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dolog, a Btk. 399. § (3) bekezdésében szereplő „bűncselekményének elkövetéséből” (tehát az elkövető saját korábbi bűncselekményéből) származó dolog, a Btk. 400. §-ában szabályozott cselekménynél a más által elkövetett bűncselekményből származó dolog.

A pénzmosás törvényi tényállásával összefüggésben a dolog fogalmát a nemzetközi jogi dokumentumok alapján a legtágabb értelemben használja a jogalkotó. A pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi CI. törvény I. cikk b) pontjának meghatározása szerint „*dolog*» bármilyen dolog lehet, legyen az megfogható vagy megfoghatatlan, ingó vagy ingatlan, illetve olyan jogi irat vagy okmány, amely az ilyen dolgokra vonatkozó jogosultságot, vagy ahhoz fűződő érdeket igazol”.

Ezt a fogalmat egészíti ki a Btk. 402. § (1) bekezdése az alábbiak szerint: „A 399–400. § alkalmazásában *dolgon* a vagyoni jogosultságot megtestesítő olyan okiratot, dematerializált értékpapírt is érteni kell, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában, illetve dematerializált formában kibocsátott értékpapír esetén az értékpapírszámla jogosultjának biztosítja.”

A pénzmosás tényállásának felépítése az 1978. évi Btk.-hoz képest alapvetően nem változott. A jogalkotó a pénzmosás négy önálló változatát fogalmazta meg.

²¹ Kihirdette és ezzel a magyar jogrendszer részévé tette a 2008. évi LXIII. törvény.

²² Kihirdette a 2006. évi CI. törvény.

²³ Lásd a 2012. évi C. törvény 398–399. szakaszaihoz fűzött részletes indokolást.

1. változat: más által illegálisan megszerzett pénz tisztára mosása, amely lehet
 - a) az alpbűncselekmény elkövetője érdekében történő „szolgáltatói” elkövetés – Btk. 399. § (1) bekezdés a) pont szerinti változat;
 - b) az alapcselekmény elkövetőjén túl más személyek (akár kizárólagosan a pénzmosó személy) érdekét szolgáló „orgazdaszervező” elkövetés – Btk. 399. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdés szerinti változat;
2. változat: saját pénz „tisztítása” – Btk. 399. § (3) bekezdés;
3. változat: megállapodás pénzmosásra – Btk. 399. § (5) bekezdés;
4. változat: gondatlan pénzmosás – Btk. 400. § (1) bekezdés.

Egyes szerzők a tényállás részekre osztása során dinamikus és statikus pénzmosás között tesznek különbséget az elkövetési magatartásnak az elkövetési tárgyra gyakorolt hatása alapján. *Gál István László* szerint²⁴ ha az elkövetési magatartás következtében vagyontranszformáció következik be, dinamikus pénzmosásról, ha az elkövetési magatartás vagyontranszformációval nem jár, statikus pénzmosásról beszélhetünk.

Ad. 1a) *A Btk. 399. § (1) bekezdése a) pontja a más által elkövetett büntetendő cselekménnyel kapcsolatos pénzmosást rendeli büntetni.* E változatban az elkövető mint „szolgáltató” jár el. A dolog eredetének lepezését, vagy a büntetőeljárás megghiúsítását célzó elkövetői magatartás megvalósulhat a dolog fizikai állapotának vagy jog státusának megváltoztatásával. A dolog átalakítása bűncselekményből származó dolog fizikai jellemzőinek a megváltoztatását jelenti, és ezzel a dolog azonosítását nehezíti meg, a dolog átruházása a dolognak a tényleges tulajdonossal fennálló kapcsolatát tünteti el, a dologgal összefüggésben pénzügyi tevékenység végzése vagy ilyen szolgáltatás igénybevétele a dolog jogi státusának megváltoztatását idézi elő, így mosva el a korábbi bűncselekménnyel fennálló kapcsolatára vonatkozó nyomokat.

Az elkövető az (1) bekezdés a) pontjában felsorolt magatartásokat célzatosan a dolog eredetének lepezése, vagy a büntetőeljárás megghiúsítása céljából, az alpbűncselekmény elkövetője érdekében tanúsítja.

A bűncselekményből származó dologgal összefüggésben végzett pénzügyi művelet során az elkövető a bűncselekményből származó dolgokban megtestesülő értéket közvetlenül vagy közvetve más értékre váltja át.²⁵ Az átváltás következtében az alpbűncselekmény és az alpbűncselekményből származó dolgokban megtestesülő érték kapcsolata megszűnik, a helyébe lépő értékkel a közvetlen kapcsolat már nem mutatható ki.

A Btk. 402. § (2) bekezdésében található értelmező szabály az alábbi tevékenységek végzését tekinti pénzügyi tevékenységnek: a pénzügyi szolgáltatási vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási vagy befektetési szolgáltatási tevékenységet kiegészítő szolgáltatási, árutőzsdei szolgáltatási, befektetésialap-kezelési, kockázatitőkealap-kezelési, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári, központi szerződő fél, biztosítási, viszontbiztosítási, független biztosításközvetítői, önkéntes kölcsönös biztosítópénztári, magánnyugdíjpénztári, foglalkoztatói nyugdíjszolgáltatási tevékenységet.

²⁴ GÁL (2012) 60. o.

²⁵ Gál István László fogalomhasználata alapján az elkövető dinamikus pénzmosást valósít meg. GÁL (2012)

A felsorolt tevékenységeknek a pénzmosást végző személy mint megrendelő általi igénybevételét – azaz más személlyel végeztetését – a törvény pénzügyi szolgáltatás igénybevételének tekinti.

A jogalkotó büntetni rendeli a pénzmosás megrendelői oldalát, azt a személyt, aki mást pénzügyi szolgáltatás végzésére vesz rá a bűncselekményből származó dologgal kapcsolatban, de büntetni rendeli a pénzügyi szolgáltatót is, aki a bűncselekményből származó dologra pénzügyi tevékenységet végez.

A *Btk.* 399. § (1) bekezdés b) pontja szerinti változat esetén az elkövető akár az alpbűncselekmény elkövetője, akár más személy érdekében eljárhat. Ellentétben az a) pontban meghatározott magatartásokkal, hiányzik az alpbűncselekmény elkövetését (elkövetőjét) leplező speciális célzat.

A dolog eredetének vagy a dolgon fennálló jogoknak a létét, vagy ezek változását érintő leplezés vagy eltitkolás a dolog jogi státusát érinti, a dolog helyének, vagy a feltalálási hely változásának eltitkolása vagy elleplezése a dolog fizikai státusát, fellelhetőségét érintő megtévesztő magatartás. A leplezés a tények (például a dolognak bűncselekményből származására, vagy a dolog őrzési helyére vonatkozó tények) bárki számára történő megismerhetetlenné tételét jelenti, az eltitkolás során az elkövető konkrét személy (hatóság) megkeresésére hallgatja el a jelzett információkat. (Álláspontom szerint nem minősül eltitkolásnak az információ elhallgatása, ha a hatóság nem fordul az elkövetőhöz információért, tehát nincs közlési kötelezettsége. Abban az esetben viszont, ha az elkövető a pénzmosás gyanús ügyletekkel kapcsolatban bejelentésre kötelezett személy, úgy a *Btk.* 401. § szerinti bűncselekmény valósulhat meg.)

A *Btk.* 399. § (2) bekezdés szerinti magatartások nem „legendateremtésre”, nem a dolog eredetének mások számára felismerhetetlenné tételére, sokkal inkább a bűncselekményből származó dolog hasznosítására, felhasználására irányulnak. Jellegében az orgazda magatartásához hasonlatos tevékenységet fejt ki az elkövető.

A dolog megszerzése a dolog feletti tényleges uralom létrejöttét jelenti, a dolog az elkövető vagy harmadik személy birtokába kerül, illetve olyan dolgok esetén, amelyek közvetlen testi őrizetbe nem vonhatók, olyan helyzet jön létre, amelyben a dolog felett az elkövető maga vagy harmadik személy javára rendelkezni képes.

Mind a megőrzés, mind a kezelés az eredeti birtokos érdekében végzett időleges tevékenység, amelynek végeztével a dolog visszakerül az eredeti birtokoshoz. A megőrzésnél a dolog eredeti formájában kerül vissza a korábbi birtokoshoz, a dolog kezelése a dolog állapotváltozásával is járhat.

A dolog használatára vagy felhasználására nem az eredeti birtokos, hanem a pénzmosást végző személy vagy harmadik személy érdekkörében kerül sor, a tevékenység számukra teremt valamilyen szempontból kedvezőbb állapotot. A felhasználás körében a magáncélú és a gazdasági tevékenység keretében történő felhasználás is értenőd, amelynek során a dolog korábbi formájában, állapotában megszűnik.

A dolgon vagy a dolog ellenértékén más dolog szerzése, a dolog „lecserélése” azokban az esetekben állapítható meg, ha az elkövető nem az alapcselekmény elkövetője érdekében tanúsítja a magatartást. [Ha az alapcselekmény elkövetője érdekében jár el, akkor a *Btk.* 399. § (1) bekezdés a) pontja szerinti elkövetési magatartások valamelyike valósul meg.]

Ad. 2. A Btk. 399. § (3) bekezdésében a jogalkotó az alpbűncselekmény elkövetőjének saját alpbűncselekményével megszerzett dolgokkal kapcsolatos pénzmosást rendeli büntetni. Az elkövető saját korábbi bűncselekményéből származó dolgok

- a) gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználása; illetve
- b) a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele büntetendő magatartás.

Ad a) Nem minősül pénzmosásnak a saját korábbi bűncselekménnyel megszerzett anyagi javak nem gazdasági tevékenység során történő felhasználása. A magáncélú felhasználás olyan büntetlen utócelekménye az alpbűncselekménynek, amely önálló büntetőjogi értékelést nem kaphat. Ezzel szemben a gazdasági tevékenység során történő felhasználás sérti a többi gazdasági szereplő érdekeit, hiszen tisztességtelen versenyelőnyt biztosít annak a gazdasági szereplőnek, aki a gazdasági folyamatokba bűncselekményből származó dolgokat (tőkét) tud bevonni. Az 1978. évi Btk.-val ellentétben a hatályos Btk. nem határozza meg a gazdasági tevékenység fogalmát, tehát a „gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználás” fogalmának értelmezése a jogalkalmazói gyakorlatra vár, bár egyet lehet érteni azzal az állásponttal, amely szerint az 1978. évi Btk. fogalommeghatározása probléma nélkül irányadó lehet.²⁶

Ad b) A bűncselekményből származó dolognak a pénzügyi szektorba áramoltatása akár úgy, hogy az alpbűncselekmény elkövetője maga használja fel a pénzügyi tevékenysége során, akár úgy, hogy más bíz meg a pénzügyi tevékenység végzésével (tehát pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe), olyan társadalomra veszélyességgel bír, hogy mindenképpen üldözendő magatartás.

A magyar büntetőtörvény a saját, korábbi bűncselekményből származó dolgok tisztára mosásának büntetendővé nyilvánítására vonatkozó – egyáltalán nem kötelező – nemzetközi ajánlást a 2001. évi CXXI. törvénnyel, a szigorúbb nemzetközi standardot átvéve honosította meg, vállalva ezzel az enyhébb nemzetközi gyakorlatot folytató más országokat is érintő ügyekben az eltérő pénzmosási szabályozásból eredő problémákat.²⁷

Ad 3. A jogalkotó a Btk. 399. § (5) bekezdésében önálló előkészületi bűncselekmény alkotásával büntetendővé nyilvánítja a pénzmosás elkövetésében való megállapodást. Ennek a magatartásnak tényállásba emelésére a már hivatkozott nemzetközi egyezmény²⁸ rendelkezései alapján került sor.

Az elkövető a pénzmosás elkövetésében való megállapodás esetén nem előkészülettért, hanem önálló, befejezett bűncselekményért vonható felelősségre.

Ad 4. A Btk. 400. §-a a pénzmosás gondatlan változatának büntetendőségét teremti meg.

²⁶ GÁL (2012) 62. o.

²⁷ Például a kiadatási kérelem teljesítésének akadálya lehet, ha ilyen cselekmény miatt olyan államtól kéri az elkövető kiadatását Magyarország, ahol az elkövető saját korábbi bűncselekményéből származó anyagi javak tisztára mosását nem szankcionálja a kiadatási kérelmet elbíráló állam.

²⁸ 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt egyezmény kihirdetéséről.

A jogalkotó e szakaszban a pénzmosás bűnkapcsolati alakzatban megvalósítható változataként határozza meg azt az esetet, amikor az elkövető gondatlansága folytán nem tud arról, hogy az általa felhasznált dolog bűncselekményből származik.

A pénzmosás e változata csak a más által elkövetett bűncselekményből származó dologra követhető el, logikus következményeként annak, hogy az elkövető saját korábbi cselekményéből származó dologgal kapcsolatban fogalmilag kizárt, hogy az elkövetőnek ne legyen ismerete a cselekményével érintett dolog valódi természetéről.

A jogalkotó az elkövetési magatartások körét a Btk. 399. § (3) bekezdésében megfogalmazottakkal egyezően határozza meg ebben a tényállásban is. A bűncselekményből származó dolgoknak a gazdasági életbe áramoltatása, akár úgy, hogy az elkövető gazdasági tevékenysége során felhasználja azokat, akár úgy, hogy a pénzügyi tevékenység tárgyáivá teszi azokat, olyan veszélyességű magatartások, amelyek indokolják a gondatlan elkövetés büntetendővé nyilvánítását. A gondatlan elkövetés megállapíthatósága feltételezi, hogy az elkövető kellő körültekintés mellett a dolog eredetére vonatkozóan információt szerezhetne.

A Btk. 399. § (1) és (2) bekezdésében szabályozott bűncselekmény elkövetője csak az alpbűncselekmény elkövetőjétől különálló személy lehet. Aki akár tettesként, akár részesként az alpbűncselekményben részt vett, az tettesi minőségben a Btk. 399. § (3) bekezdés szerinti fordulatért – a „saját pénz tisztára mosásáért” – vonható felelősségre. (Felbújtóként természetesen elkövetheti ezt a fordulatot is.)

A Btk. 400. § (1) bekezdésében szabályozott cselekmény elkövetője csak a megelőző (alap) cselekmény elkövetőjétől különböző, más személy lehet.

A Btk. 399. § (5) bekezdésében szabályozott pénzmosás elkövetésében megállapodás elkövetője lehet az alpbűncselekmény elkövetője, és lehet az alpbűncselekményben részt nem vevő személy is.

A Btk. 399. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott cselekményt az elkövető kizárólag egyenes szándékkal és célzatosan követheti el, azaz a bűncselekményből származó dologgal összefüggésben a dolog eredetének eltitkolása vagy elleplezése céljából, vagy a más által elkövetett büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás megghiúsítása céljából tanúsítja a törvényben felsorolt magatartásokat.

A Btk. 399. § (1) bekezdés b) pontja vagy a (2) bekezdése szerint minősülhet az elkövető magatartása, ha szándékosan (a dolog eredetéről tudva) tanúsítja a dologgal kapcsolatban a törvényben leírt magatartásokat, de nem lehet megállapítani, hogy a dolog eredetének leplezésére, titkolására irányuló célzat, vagy a büntetőeljárás megghiúsítására irányuló célzat vezetné az elkövetőt. (Például tudva, hogy bűncselekményből származik a dolog, az elkövető nem azért végez a dologgal pénzügyi műveletet, hogy ezzel az alpbűncselekmény elkövetője számára nyújtson segítséget, hanem azért, mert saját maga számára törekszik haszon elérésére a pénzügyi művelet által.)

A Btk. 399. § (3) bekezdésében meghatározott „saját pénz tisztára mosása” szintén egyenes szándékkal elkövethető célzatos magatartás, az elkövető a dolog eredetének leplezése, titkolása céljából követi el a bűncselekményt.

A Btk. 399. § (5) bekezdésében megállapított közös elkövetésben megállapodás szintén szándékos bűnösséggel valósítható meg, valamennyi elkövetőnek tudnia kell,

hogy büntetendő alapbűncselekményből származó dologra elkövetendő pénzmosás-ként büntetendő magatartásban állapodnak meg.

A Btk. 400. §-ában meghatározott pénzmosás alapján az elkövető felelőssége akkor állapítható meg, ha gondatlanságból nem tud a dolog eredetéről. A gondatlan tudattartalom a gazdasági művelet (felhasználás, pénzügyi tevékenység) végzésének időpontjában áll fenn az elkövetőnél, és csak a dolog eredetére vonatkozik, maga a pénzügyi vagy bankművelet, illetve egyéb gazdasági tevékenység természetesen tudatos (szándékos) magatartást feltételez.

Ha az elkövetőnek utóbb tudomására jut az általa korábban felhasznált dolog eredete, az utólagos tudásszerzés a pénzmosás bűncselekményének szándékos változatát nyilvánvalóan nem alapozza meg, felmerülhet azonban a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása, ha az elkövető a tudásszerzést követően nem teszi meg a szükséges bejelentést.

XX.2.3. A PÉNZMOSÁSSAL KAPCSOLATOS BEJELENTÉSI KÖTELEZETTSÉG ELMULASZTÁSA

A pénzmosás elleni küzdelem másik pillérét jelentő pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása bűncselekmény²⁹ változatlan tartalommal van jelen a Btk.-ban is, bár a tényállás egyes fogalmait tartalommal kitöltő mögöttes jogszabály – a pénzmosásról és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról rendelkező 2007. évi CXXXVI. törvény (a továbbiakban: Pmt.) – időközben több ponton változott.

A pénzmosás elleni hatékony fellépés biztosításában továbbra is fontos tényező a pénzmosók számára ellenséges gazdasági környezet megteremtése. Az ügyfél-azonosítási kötelezettséget és a pénzmosás gyanús ügyletek jelzésének kötelezettségét évről évre újabb szakmák képviselői számára teszi kötelezővé a Pmt., amelynek 1. § (1) és (2) bekezdései felsorolják azokat a személyeket, akik tevékenységük során kötelesek az illetékes hatóság számára jelzést adni pénzmosás gyanúja esetén. E személyi kör a Btk. hatálybalépése óta kiegészült a játékkaszinót, kártyatermet működtető, vagy távszerencsejátékot, online kaszinójátékot szervező, valamint a bizalmi vagyongazdálkodási tevékenységet végző személyekkel.³⁰

A jogalkotó a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása tényállással a bűncselekményből származó pénzeknek a pénzügyi rendszeren, továbbá más – a pénzmosás szempontjából különösen veszélyeztetett – tevékenységeken keresztül történő tisztára mosásának megakadályozásához fűződő társadalmi érdeket kívánja biztosítani.

A bűncselekmény elkövetési magatartása a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos törvényben előírt bejelentési kötelezettség elmulasztása. A jogalkotó tiszta mulasztásos bűncselekményt

²⁹ 2012. évi C. tv. 401. §

³⁰ Lásd a Pmt.-t módosító 2014. évi XV. törvény 66. §-át, valamint a 2015. évi CXCVII. törvény 38. §-ának rendelkezéseit.

alkotott. A mulasztás egyik fogalmi elemét képező cselekvési kötelezettséget a 2007. évi CXXXVI. tv. teremti meg, amikor 23. § (1) bekezdése kimondja: „Pénzmosásra vagy terrorizmus finanszírozására utaló adat, tény, körülmény felmerülése esetén a szolgáltató vezetője, alkalmazottja és segítő családtagja köteles haladéktalanul a (3) bekezdésben megjelölt személynek bejelentést tenni.”

A bejelentés elmulasztása csak akkor róható az elkövető terhére, ha a bejelentési kötelezettség teljesítésével kapcsolatban – a mulasztás másik fogalmi elemét képező – cselekvési lehetősége is fennállt, azaz a bejelentésre kötelezett személynek fizikailag lehetősége volt a bejelentés megtételére. Ha a személy akadályoztatva van a bejelentés megtételében, az akadály megszűnésekor köteles eleget tenni bejelentési kötelezettségének.

A bejelentés elmulasztása, mint tiszta mulasztásos bűncselekmény, akkor válik befejezetté, amikor a bejelentésre kötelezettnek, a bejelentési kötelezettséget keletkeztető tudomásszerzést követően először lehetősége adódott a bejelentés megtételére.

Az elkövetési magatartás megfogalmazása során a jogalkotó – a korábbi törvényhez képest – pontosította az elkövetőt terhelő bejelentési kötelezettség tartalmát: nem bármely adatszolgáltatási kötelezettség elmulasztása minősül bűncselekménynek, hanem csak az, amely tartalmában a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos, és a bejelentési kötelezettséget maga a törvény rögzíti.

Álláspontom szerint nem valósít meg olyan bejelentés elmulasztása bűncselekményt, amelyet nem a törvény, hanem csak a szolgáltató belső szabályzata ír elő a szolgáltató tagjai, alkalmazottai számára.

A bűncselekmény alanya csak a 2007. évi CXXXVI. tv. 1 §-ában felsorolt tevékenységet végző személy lehet, tehát a törvény speciális alanyisági feltételt határoz meg.

A bűncselekmény alanyi oldalát megvizsgálva megállapítható, hogy a jogalkotó a bejelentés elmulasztásának szándékos változatát rendeli büntetni. A szándékos bűnösség megállapításának feltétele, hogy az elkövető tudomással bírjon arról, hogy olyan tevékenységet végez (például nagy összegű készpénzbefizetésnél közreműködik), vagy olyan körülményt észlel (például ugyanazon számlára gyakran fizetnek be azonosítási kötelezettség alá nem eső, de azt megközelítő összegű pénzt), amellyel kapcsolatban bejelentési kötelezettsége áll fenn.

XX.3. A HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS ELEMZÉSE ÉS ÉRTÉKELÉSE

A pénzmosási tényállás felépítésének változatlansága ellenére, a korábbi szabályozáshoz képest néhány lényegi változtatásra, és több pontosításra is sor került a tényállás megfogalmazásakor.

Az egyik legjelentősebb változtatás, hogy amíg az 1978. évi Btk. a pénzmosás alapcselekményeként a szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények körét határozta meg, a hatályos Btk. tovább tágította a lehetséges alapcselekmények körét, amikor a más által elkövetett *büntetendő cselekményt*, illetve az elkövető saját korábbi *bűncselekményét* jelöli meg, megszüntetve tehát az alapcselekmény szabadságvesztés-

sel fenyegetettségét mint kritériumot. Ugyanakkor a megfogalmazás kettőssége nem segíti megoldani azt a dilemmát, hogy pénzmossa csak akkor állapítható-e meg, ha az alapcselekmény tekintetében bíróság már kimondta a cselekmény bűncselekmény voltát, vagy elegendő az eljárás során valószínűsíteni az alapcselekmény büntetendőséget, és például a külföldön folyó alapeljárással párhuzamosan le lehet folytatni a pénzmossa miatti eljárást.³¹

A jogalkotó a más által elkövetett „alapcselekményből” származó dolgok tekintetében elkövetett pénzmossárra vonatkozóan két évtizedes hiányt pótolta³², amikor a dolog eredetének titkolására vagy leplezésére vonatkozó elkövetői célzat mellett – új változatként – a más által elkövetett büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás megghiúsítására törekvést is célzatként fogalmazta meg, ezzel egy bűnpártolásszerű magatartást is a pénzmossa körébe vonva.

A törvény miniszteri indokolásában hivatkozott nemzetközi szerződések ajánlásaival összhangban szűkült azon magatartások köre, amelyekre vonatkozóan a törvény a büntetendőség feltételül szabta a speciális elkövetői tudattartalom (a célzat) fennállását. Így a továbbiakban nincs szükség a célzat fennállásának bizonyítására, amikor az elkövető a dolog eredetét, az ilyen dolgon fennálló jogot vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, az ilyen dolog helyének változását vagy azt a helyet, ahol az ilyen dolog található, eltitkolja, vagy elleplezi. E magatartások tehát eshetőleges szándékkal is büntetendővé váltak, nagyban könnyítve az ilyen elkövetési magatartásokra vonatkozó bizonyítási lehetőségét a hatóságnak.³³

Fontos változás, hogy a hatályos Btk. 400. § (3) bekezdés rendelkezései alapján csak a gondatlanságból elkövetett pénzmossa elkövetője mentesülhet a cselekmény büntetőjogi következményei alól, ha a cselekményt a hatóság számára feljeleníti és együttműködik a hatósággal az elkövetés körülményeinek feltárásában. (Az 1978. évi Btk. alapján a szándékos pénzmossa elkövetője is élhetett ezzel a lehetőséggel.) A büntethetőséget megszüntető ok ilyen szűkítése mindenképpen a pénzmossa elleni fellépés szigorodására utal.

Bár a törvény miniszteri indokolása szerint a jogalkotási folyamatban figyelembe vették az elmúlt két évtized pénzmossa elleni küzdelem szempontjából legfontosabb három nemzetközi szerződés előírásait, és igyekeztek a magyar szabályozást ezekkel az előírásokkal összhangba hozni, a törvényt szöveg ismeretében megállapítható, hogy maradt még tennivaló. A három nemzetközi jogi dokumentum közül különösen a Varsói Egyezmény³⁴ (a továbbiakban: egyezmény) 9. és 10. cikkének rendelkezései érdemelnek megkülönböztetett figyelmet, mert ezek a rendelkezések jelölték ki a

³¹ TóTH (1998) 42.o.

³² Lásd a pénzmossáról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt egyezményt kihirdető 2000. évi CI. törvény 6. cikk (1) bekezdés a) pontját.

³³ A célzat mint alanyi oldali tényállási elem bizonyítása mindig nehezen megoldható feladat elé állítja a hatóságot, így az elkövetési magatartásokkal kapcsolatos célzat száműzése a pénzmossa könnyebb bizonyíthatóságát szolgálja.

³⁴ Az Európa Tanács pénzmossáról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt egyezménye.

változás irányát a pénzmosság büntetőjogi szabályrendszerének továbbfejlesztésére, a változások pontos formájának és tartalmának meghatározása nélkül.

Az egyezmény hivatkozott rendelkezései például kötelezik a csatlakozó államokat, hogy teremtsék meg annak jogi feltételeit, hogy a pénzmosság miatti felelősségre vonásra akkor is sor kerülhessen, ha az alpbűncselekményben még nem történt felelősségre vonás, vagy az alpbűncselekmény pontos meghatározása nem lehetséges. Fontos megjegyezni, hogy az egyezményt kihirdető *2008. évi LXIII. törvény* 4. §-a e rendelkezéssel kapcsolatos magyar fenntartást fogalmazott meg. Ez a fenntartás tartalmilag úgy rendelkezik, hogy a pénzmossággal kapcsolatos elítélés nem lehetséges anélkül, hogy ne kerülne sor az alpbűncselekmény pontos meghatározására.³⁵ E fenntartás értelmében tehát a pénzmosságért való felelősség megállapításának feltétele az alpbűncselekmény megfelelő felderítése, a tényállás tisztázása és minősítése.

Az egyezmény 9. cikk (2) bekezdés b) pontjának értelmében a pénzmosság miatti felelősségre vonás során nem bír jelentőséggel az, hogy az alpbűncselekmény a szerződő fél (a pénzmosság miatti eljárást lefolytatni szándékozó állam) joghatósága alá tartozik-e. E rendelkezés nem jelenik meg a magyar pénzmossági szabályokban.

Az egyezmény 10. cikke részletes követelményeket állapít meg a jogi személyek pénzmosság miatti felelősségének megállapítása tárgyában. A magyar büntetőjogi rendszerében büntetőjogi felelősséget csak természetes személlyel szemben állapíthat meg a büntetőbíróság. A jogi személyek kvázi felelősségre vonhatóságát *a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény* úgy teremtette meg, hogy büntetőjogi felelősség megállapítása nélkül lehetőséget biztosít a büntetőbíróság számára a jogi személlyel szemben intézkedés alkalmazására, amennyiben a bűncselekményt a jogi személy érdekében, vagy a jogi személy felhasználásával a jogi személlyel valamilyen kapcsolatban álló személy (jogi személy tagja, alkalmazottja, vezető tisztségviselője stb.) követte el.³⁶

A pénzmosság elleni küzdelem magyar szabályrendszerében ez az a terület, ahol a legnagyobb az eltérés a nemzetközi közösség elvárásai és a magyar jogi szabályozás között. A *2001. évi CIV. törvény* szabályainak és a Varsói Egyezmény 10. cikk (1) bekezdésének egybevetése alapján úgy tűnik, hogy a magyar szabályozás alapján a jogi személlyel szemben nincs lehetőség pénzmosság miatti eljárás megindítására a jogi személy formális tisztséget nem viselő tulajdonosai által a jogi személy érdekében elkövetett pénzmossági cselekmény esetén, illetve abban az esetben sem, ha a jogi személy érdekében még megbízottnak sem tekinthető, a jogi személytől függetlenül cselekvő személy követi el a pénzmossást. Ilyenkor csak a természetes személy büntetőjogi felelősségét lehet megállapítani, a jogi személlyel szemben büntetőjogi intézkedést alkalmazni nem lehet.

³⁵ A 2008. évi LXIII. tv. 4. § a) pontja úgy rendelkezik, hogy „A Magyar Köztársaság fenntartja a jogot, hogy a 9. Cikk 6. bekezdésében foglalt rendelkezést ne alkalmazza”. A fenntartással kizárt 6. bekezdés szövege: „Minden Szerződő Fél biztosítja, hogy a jelen cikk szerinti pénzmossággal kapcsolatos elítélés lehetséges, ha bebizonyosodott, hogy a jelen cikk 1. a) vagy b) pontjának tárgyát képező dolog alpbűncselekményből származott, anélkül, hogy szükség lenne a bűncselekmény pontos meghatározására.”

³⁶ 2001. évi CIV. tv. 2. § (1) és (2) bek.

A magyar jogi szabályozás közel két évtizede ellenáll valamennyi eddigi pénzmosással kapcsolatos nemzetközi szerződésben megjelenő értelmező szabály törvényi rögzítésének, amely szerint: „... a bűncselekmények elemeként meghatározott tudomásra, szándékra, vagy célzatra objektív, ténybeli körülményekből lehet következtetni”³⁷.

Bár a magyar büntetőjog elméletben ismeri, és a gyakorlatban alkalmazta is a „tárgyasult célzat” fogalmát³⁸, és a mai napig több bűncselekmény elhatárolása során³⁹ az elkövetői tudattartalomra az objektív tényállási elemekből következtet, ennek az elvnek a hatályos Btk.-ban történő rögzítésére mégsem került sor. Ebben a kérdésben a jogalkotó minden nehézség nélkül közelíthetne a nemzetközi elvárásokhoz.

XX.4. DE LEGE FERENDA JAVASLATOK A SZABÁLYOZÁS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRE

A pénzmosás bűncselekményének szabályozása a magyar büntetőjogban nem tekinthető lezárt folyamatnak. Az előzőekben jelzett körben további finomítás lehet indokolt, így érdemes lenne az értelmező szabályok körében rögzíteni, hogy a büntetőjogi felelősségre vonásnak nem akadálya, ha a pénzmosás alapjául szolgáló bűncselekményre más állam joghatósága terjed ki. Ugyancsak indokolt lehet annak rögzítése is, hogy a pénzmosás miatti felelősség megállapítható az alapjául szolgáló cselekmény jogerős elbírálását megelőzően is. Ezzel együtt azonban meg kell teremteni azon jogi eszközöket is – elsősorban a büntetőeljárás törvény keretein belül –, amelyek segítségével kezelni lehet azon helyzetet, amely akkor következik be, ha a pénzmosás elbírálását követően mondja ki az alapcselekményről jogerős bírósági ítélet, hogy az nem volt büntetendő.

A magam részéről úgy gondolom, hogy az elkövetői tudattartalomra az objektív tényállási elemekből következtetés nem áll ellentétben a magyar büntetőjog elveivel és gyakorlatával, tehát indokoltnak látszik az előzőekben már jelzett módon – összhangban a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettséggel – a Btk.-ban rögzíteni, hogy az elkövetői célzatra a cselekmény tárgyi oldali elemeinek vizsgálata alapján következtetés vonható.

A gazdasági, társadalmi, politikai változások, és ezekkel összhangban a bűnözés változásai is a nemzetközi közösséget folyamatosan arra ösztönzik, hogy az eddigiekhez képest új, hatékonyabb eszközöket dolgozzanak ki a pénzmosás megakadályozására, illetve a meglévő eszközöket időről időre korszerűsítsék. Ennek a folyamatnak egyik újabb állomásaként az Európai Parlament és Tanács 2015. május 20. napján

³⁷ Varsói Egyezmény 9. cikk (2) bek. c) pont.

³⁸ Például az 1978. évi Btk.-ban a rendszerváltást megelőzően létező izgatás (148. §) és a közösség megsértése (269. §) bűncselekmények elhatárolását a bírói gyakorlat a tárgyasult célzat vizsgálata alapján oldotta meg.

³⁹ Lásd a bírói gyakorlatban a halált okozó testi sértés, szándékos emberölés elhatárolását, vagy éppen az önhibából eredő ittasság esetén az elkövetői tudattartalom „pótlását” a tárgyi oldali tényállási elemek alapján.

elfogadta a 2015/849. számú irányelvet⁴⁰ a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, amelyet IV. Pénzmosási Irányelvként emleget a szakmai közvélemény.

Az irányelv a pénzmosás elleni küzdelem eszközrendszerét egyszerre racionalizálja és szigorítja. Lehetőséget biztosít arra, hogy az alacsony kockázatú tevékenységekkel kapcsolatban a tagállamok könnyítéseket léptessenek életbe, ugyanakkor az előírásokat kiterjeszti bizonyos magas kockázatú személyi körre, így a politikai élet közszereplőire is.

Az irányelv megalkotásának indokait számba vevő bevezető rendelkezésekből megállapítható, hogy az Európai Unió is felfigyelt a jogi entitásoknál a tényleges tulajdonos személyét elrejtő láncolatosságot vagy kereszttulajdonlást tartalmazó szerkezetű pénzmosás, illetve terrorizmusfinanszírozás szempontjából fennálló veszélyeire, és megfogalmazza az igényt a tényleges tulajdonosok személye megismerhetőségének biztosítására. Az irányelv számos ponton módosítja és korszerűsíti a pénzmosás elleni küzdelem közigazgatási jogi, pénzügyi jogi szabályait, amelyeknek azonban áttételesen hatása lehet a büntetőjogi szabályozásra is. Ennek alapján a bizalmi vagyongazdálkodók, illetve a szerencsejáték-szervezőknek az irányelv hatálya alá vonása szükségképpen a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztása bűncselekmény alanyainak körét bővíti, ugyanakkor indokolt e személyi körrel kiegészíteni a 399. § (4) bekezdés c) pontjában, valamint a 400. § (2) bekezdés b) pontjában a pénzmosás elkövetése miatt fokozott büntetőjogi felelősséggel tartozó személyek felsorolását.

Úgy vélem, a IV. Pénzmosási Direktíva hatálybalépéséig, 2017. június 26. napjáig a jogalkotónak nem csupán a közigazgatási jogi és pénzügyi jogi rendelkezéseket kell áttekintenie, hanem az irányelv célkitűzéseivel összhangban különösen a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló *2001. évi CIV. törvény*, valamint a Btk. rendelkezéseit is célszerű lenne módosítania.

Bár az egyes nemzeti jogrendszerekbe, így a magyar Btk. rendszerébe sem illeszthetők be maradéktalanul a nemzetközi szerződésekben megfogalmazott jogi megoldások, mind a nemzetközi közösség, mind Magyarország számára fontos érdek a büntetőjogi szabályozás legalább olyan szintű közelítése, amely kizárja, hogy a konkrét pénzmosási ügy kezelése kapcsán a nemzetközi együttműködés elé a közrendi záradékra hivatkozással a jogi szabályozás eltéréseiből eredő akadály gördülhessen, és a nemzetközi bűnözői körök Magyarország és más országok pénzmosással kapcsolatos szabályozási eltéréseit kihasználva teremtsenek maguknak büntetlenséget.

XX.5. FELHASZNÁLT IRODALOM

- BARABÁS A. Tünde (2003) „Látszat és valóság” *Belügyi Szemle*, 2003/7–8. 131–143. o.
 BARABÁS A. Tünde – MOLNÁR Csaba (2000) „A pénzmosás fantomja. Tanulmány a pénzmosással kapcsolatos empirikus kutatásról” In: *Kriminológiai Tanulmányok XXXVII.* (szerk. Irk Ferenc). Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 2000. 184–205. o.

⁴⁰ H LL 141/73, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:32015L0849>

- DUSIK Sándor (2000) „Pénzmosás” *Belügyi Szemle*, 2000/3. 112–116. o.
- GÁL István László (2004) *A pénzmosás*. KJK-Kerszöv Kiadó, Budapest, 2004.
- GÁL István László (2005) „A pénzmosás mint globális gazdasági és büntetőjogi kihívás” *Belügyi Szemle*, 2005/6. 89–109. o.
- GÁL István László (2012) *A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2012.
- JACSÓ Judit (2009) „Az Európai Unió III. pénzmosási irányelve és magyarországi gyakorlati tapasztalatai” *Rendészeti Szemle*, 2009/7–8. 220–239. o.
- KEMENES Csaba (2001) „A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai” *Belügyi Szemle*, 2001/4–5. 40–61. o.
- KERESZTY Béla (1995) „A pénzmosás” *Magyar Jog*, 1995/2. 65–69. o.
- KORONA Lajos (1999) „A pénzmosás elleni harc eszközei a nemzetközi büntetőjogban” In: *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok XXXVI.* (szerk. Irk Ferenc). Országos Kriminológiai Intézet, Budapest, 1999. 293–299. o.
- TÓTH Mihály (1997) „Járulékos bűncselekmények (a tárgyi bűnpártolás, az orgazdaság, a pénzmosás) elhatárolási dilemmái” *Magyar Jog*, 1997/9. 513–518. o.
- TÓTH Mihály (1998) „A pénzmosás Magyarországon – avagy fantomból valóság” *Ügyészek Lapja*, 1998/6. 39–44. o.
- TÓTH Mihály (2000) *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv Kiadó, Budapest, 2000.
- ÜDVARHELYI Bence – JACSÓ Judit (2014) „A pénzmosás alapcselekményi körének változása különös tekintettel az adócsalás problematikájára” In: *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 14. kötet*. ME ÁJK, Miskolc, 2014. 348–368. o.